

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีด้านจิตสาธารณะ และ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีด้านจิตสาธารณะ โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจาก 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ หลักการสร้างหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962, pp. 422-425) และวิชย วงษ์ใหญ่ (2543, หน้า 50) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสต์ (Constructionist Theory) การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยนักเรียนเป็นนักวิจัย (Students as Researchers) 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำเยาวชน 3 ระดับ คือ มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง มีปฏิสัมพันธ์โดยอ้อม ผู้ที่มีบทบาทกำหนดนโยบายทางการศึกษาระดับท้องถิ่น และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะ วิธีการ/รูปแบบในการพัฒนาผู้นำเยาวชนเสริมสร้างจิตสาธารณะ และ 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร ขั้นที่ 2 สร้างหลักสูตร ได้แก่ 1) สร้างโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมโดยประยุกต์ใช้หลักการของทาบ (Taba, 1962, pp. 422-425) 2) ตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความชัดเจนของข้อความ และ 3) ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปเพื่อนำไปทดลองใช้ ขั้นที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินโครงการของนักเรียนแบบประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีด้านจิตสาธารณะ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานด้านจิตสาธารณะของผู้นำเยาวชนในพื้นที่แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ แบบประเมินความสำเร็จของหลักสูตร แบบประเมินและติดตามผลความสำเร็จของหลักสูตร แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตสาธารณะ 2) ตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความชัดเจนของข้อความ และ 3) นำหลักสูตรไปทดลองใช้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1: การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2: การปฏิบัติกิจกรรมด้านจิตสาธารณะในพื้นที่ตามโครงการที่ผ่านการประเมิน และระยะที่ 3: สรุปผลการดำเนินงานตามหลักสูตร

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยนำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล และพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร ในส่วนการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน เพชรบุรีพาเสริมสร้างจิตสาธารณะ ดำเนินการ ดังนี้ 1) ก่อนการอบรม ผู้วิจัยให้ผู้เข้ารับการอบรม ทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตสาธารณะเพื่อวัดระดับความรู้ด้านจิตสาธารณะของผู้เข้ารับการอบรม 2) ระหว่างการอบรม มีการประเมินผลการปฏิบัติทุกกิจกรรมด้วยแบบประเมิน 2 ชุด คือ แบบประเมินการนำเสนอโครงการและ แบบประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3) เมื่อสิ้นสุดการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมนำโครงการที่ได้รับการวิพากษ์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องลงไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ ในขณะที่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติด้วยแบบประเมิน 2 ชุด คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานด้านจิตสาธารณะของผู้นำเยาวชนในพื้นที่ และแบบประเมินความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ 4) เมื่อการดำเนินโครงการสิ้นสุดลง ผู้เข้ารับการอบรมจะนำผลการดำเนินโครงการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตสาธารณะและประเมินความสำเร็จของหลักสูตรด้วยแบบประเมินความสำเร็จของหลักสูตร 5) หลังจากนั้น 1 เดือนผู้วิจัยลงพื้นที่ไปติดตามผลการดำเนินโครงการของผู้เข้ารับการอบรมจากผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่โดยใช้แบบประเมินและติดตามความสำเร็จของหลักสูตรเพื่อยืนยันว่าหลักสูตรผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้างจิตสาธารณะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมในด้านความรู้ ทักษะและบุคลิกภาพได้จริง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประธาน รองประธานหรือกรรมการนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี (สพม. 18 จังหวัดชลบุรี) ที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จังหวัดชลบุรี (สพม. 18 จังหวัดชลบุรี) จำนวน 6 คน จาก 3 โรงเรียน ประธาน รองประธาน หรือกรรมการนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 คน จาก 1 โรงเรียน และประธาน รองประธาน หรือกรรมการบริหารสภาเด็กและเยาวชน องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 23 คน จาก 4 ตำบล ที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกโดยศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 29 จังหวัดปราจีนบุรี ให้เข้าร่วมโครงการของศูนย์กิจกรรม ผู้นำเยาวชนบ้านเพชรบุรีพาจังหวัดชลบุรี รวมทั้งหมด 30 คน และสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ *t-test* ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสเสริมสร้างจิตสาธารณะ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสเสริมสร้างจิตสาธารณะ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ หลักการสร้างหลักสูตรของทา (Taba, 1962, pp. 422-425) และวิชย วงษ์ใหญ่ (2543, หน้า 50) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำเยาวชน 3 ระดับคือ มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง มีปฏิสัมพันธ์โดยอ้อม ผู้ที่มีบทบาทกำหนดนโยบายทางการศึกษาระดับท้องถิ่น และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะ วิธีการ/รูปแบบในการพัฒนาผู้นำเยาวชนเสริมสร้างจิตสาธารณะ ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มี 2 ข้อ ได้แก่

1.1.1 เพื่อพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมให้มีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ ด้านความสามารถในการคิด ด้านความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม ด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ

1.1.2 เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริง

1.2 เนื้อหาวิชา มี 3 ด้าน ได้แก่

1.2.1 ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเชิงระบบในลักษณะนักเรียนเป็นนักวิจัย

1.2.2 ด้านทักษะ ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ

1.2.3 ด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่ ทำงานเป็นทีม มนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ ความคิดริเริ่ม

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน 10 กิจกรรม ได้แก่ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมกับเยาวชนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ คือ เกมสัผู้นำ แรลลี่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย อภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การปฏิบัติงานภาคสนาม การทัศนศึกษา/การศึกษาดูงาน และการสอนงาน

1.4 การประเมินผล มี 4 แบบ ได้แก่ การสังเกต การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการทดสอบ

2. ผลประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสเสริมสร้างจิตสาธารณะ มี 2 ส่วน คือ

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนฝึกอบรมกับคะแนนหลังฝึกอบรมของการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาที่เข้าร่วม โครงการจากหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้าง จิตสาธารณะ พบว่า ผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาที่เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนการฝึกอบรมและ หลังการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยหลังการฝึกอบรมมีความรู้ มากกว่าก่อนการฝึกอบรม

2.2 ผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้าง จิตสาธารณะ 6 ด้าน พบว่า

2.2.1 ด้านความสามารถการนำเสนอโครงการของผู้เข้าฝึกอบรม โดยรวมและ รายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้ เป็นโครงการที่มีผลดีต่อปัญหา สภาพแวดล้อมของชุมชนโดยตรง มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน นักเรียนที่เข้าร่วม โครงการ ซึ่งควรจัดทำอย่างต่อเนื่อง ขยายผลไปยัง โรงเรียนหรือชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

2.2.2 ด้านการอบรมเชิงปฏิบัติการ (5 วัน 4 คืน) ของผู้เข้าฝึกอบรม โดยรวมและ รายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้ เป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติ มีสถานการณ์ให้สมาชิกทุกคนต้องเผชิญ ทำให้ได้เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รู้สึกมีความสุขที่ได้อาสาทำเพื่อผู้อื่น ฝึกการเป็นผู้นำ การกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น การทำกิจกรรม กลุ่มร่วมกัน มีการช่วยเหลือกัน มีความเป็นพี่เป็นน้อง ความเป็นเพื่อน การค้นหาตัวเอง มีการเปิด โอกาสให้เด็ก ๆ มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อน้อง ๆ

2.2.3 ด้านการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้ เยาวชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีกระบวนการคิด อย่างเป็นระบบ มีภาวะผู้นำ มีทักษะในการทำงานเป็นทีม มีการวางแผนที่ดี มีการกระบวนการฝึก ให้ค้นพบตัวตน มีการค้นพบความสามารถของเยาวชนแต่ละคน และเยาวชนมีจิตอาสา ในการทำงานเพื่อสังคม

2.2.4 ด้านความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ โดยรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้ ผู้รับผิดชอบโครงการได้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านการจัดทำโครงการ การทำงานเป็นทีม การประสานงาน การนำเสนอ ทำงานเป็น ทำงาน ที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังได้พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน พร้อมทั้งได้เพื่อนใหม่ จากต่างโรงเรียน

2.2.5 ด้านความสำเร็จของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้าง จิตสาธารณะ โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้

เป็นหลักสูตรที่น่าสนใจมาก และต้องการให้มีหลักสูตรแบบนี้ขึ้นมาอีก เพราะโครงการที่ผ่านการวิพากษ์ในกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นโครงการที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2.2.6 ด้านการติดตามและประเมินพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงหลังฝึกอบรม โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอเพิ่มเติม สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ ผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพามีความรู้ เข้าใจ สามารถถ่ายทอด และเชื่อมโยงการทำงานด้านจิตสาธารณะให้กับผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี สามารถเขียนโครงการ และมีแผนในการทำงานมากขึ้น 2) ด้านทักษะ พบว่าเยาวชนมีกระบวนการทำงานมากยิ่งขึ้น รู้จักวางแผนและดำเนินการตามแผนงาน มีการประชุม ร่วมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ และ 3) ด้านบุคลิกลักษณะ พบว่าเยาวชนมีบุคลิกลักษณะที่โดดเด่นมากยิ่งขึ้นทุกด้าน ได้แก่ ความสามารถทำงานเป็นทีม มินุษย์สัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ มีความคิดริเริ่ม

อภิปรายผล

1. หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาสริมสร้างจิตสาธารณะ มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ เพื่อพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมให้มีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ ด้านความสามารถในการคิด ด้านความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม ด้านความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริง

1.2 เนื้อหาวิชา ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเชิงระบบในลักษณะนักเรียนเป็นนักวิจัย ด้านทักษะ ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่ ทำงานเป็นทีม มนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ ความคิดริเริ่ม

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เหมาะสมกับเยาวชนในรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ คือ เกมสื่อนำ แรลลี่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย อภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การปฏิบัติงานภาคสนาม การทัศนศึกษา/การศึกษาดูงาน และการสอนงาน

1.4 การประเมินผล ได้แก่ การสังเกต การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการทดสอบ

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบหลักสูตรด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้มาจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาจากเอกสาร แนวคิดหลักการ ศึกษาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมจิตสาธารณะ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ และข้อมูลสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนทั้งทางตรง และทางอ้อม ถึงการขาดจิตสาธารณะของเยาวชนในปัจจุบันแล้วจึงนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่เน้นให้ผู้เข้าฝึกอบรมมีจิตอาสา มีความสามารถในการคิด รู้ศักยภาพของตนเอง หรือขีดความสามารถ มีความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ ไปขยายผลสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962, pp. 422-425) วิชัย วงศ์ใหญ่ (2543, หน้า 50); กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 5); รุจิร ภู่อสาร (2546, หน้า 16); สุนทรีย์ คนเที่ยง (2550, หน้า 23); ออนสไตน์ และ ฮันกินส์ (Ornstein & Hunkins, 2004, p. 78); ปินาร์ (Pinar, 1995, p. 112); ทาบ (Taba, 1962, p. 41); กู๊ดแลด และ ชินซิน (Goodlad & Zhinxin, 1997, p. 70); พาร์เคย์ และแฮส (Parkay & Hass, 2000, p. 56) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ดี ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา (Diagnosis of Needs) การศึกษาความต้องการเป็นสิ่งสำคัญ เป็นอันดับแรก ผู้พัฒนาหลักสูตร จะต้องวินิจฉัยประสบการณ์ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นอกจากนี้ เรียม นมรักษ์ (2552, หน้า 9); นันทรัตน์ ปรีวัชรธรรม (2553, หน้า 11); ออสโลน เบลกเคอร์ และเชสโนโกวา (Oslo, Blekher, & Chesnokova, 1999) การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านจิตสาธารณะควรมีลักษณะ การแสดงออก พฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมในเชิงสร้างสรรค์หรือพัฒนาบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือแสดง ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น เสียสละ รวมถึงตระหนักถึงคุณค่า ในการร่วมกันใช้สิ่งของ และช่วยเหลือดูแลบำรุงรักษาสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะสมบัติ ของหน่วยงาน องค์กร และสังคม อย่างเต็มใจและมีความสุขอย่างแท้จริงโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะส่งผลให้คนในสังคมแสดงพฤติกรรมในการร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อให้สังคมที่อยู่ร่วมกัน ดีขึ้น ด้านเนื้อหาวิชา เห็นได้ว่าการเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับวัยของเยาวชน และเลือก ประสบการณ์เรียนรู้ที่ใกล้ตัวเยาวชนแบ่งเป็นด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเชิงระบบในลักษณะนักเรียนเป็นนักวิจัย ด้านทักษะ ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และด้านจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่ ทำงานเป็นทีม มนุษย์สัมพันธ์ ความรับผิดชอบ อดทน เสียสละ ความคิด ริเริ่ม มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นหมวดหมู่ จัดลำดับก่อน-หลัง วางโครงสร้างเชื่อมโยงเนื้อหา ให้เข้าใจง่ายครอบคลุมทุกประเด็น และที่สำคัญปรับเนื้อหาที่เป็นปัจจุบันเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับทาบ (Taba, 1962, p. 10) ที่กล่าวว่า การเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) ผู้พัฒนาหลักสูตรเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาให้ผู้เรียนศึกษาโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์

เนื้อหาที่เลือกมานั้นจะต้องมีความตรง (Validity) ตามวัตถุประสงค์และมีนัยสำคัญ (Significance) ต่อผู้เรียน การจัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content) ต้องนำมาจัดเรียงลำดับ (Sequence) โดยใช้เกณฑ์หรือระบบบางอย่าง ทั้งยังต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงและการเน้น (Focus) ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะสอนและระดับของผู้เรียน องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม การจัดประสบการณ์เรียนรู้ ให้เหมาะสมกับเยาวชน อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ การปฏิบัติงานภาคสนาม การทัศนศึกษา/ การศึกษาดูงาน การสอนงาน เกมส์และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สนุกสนานสอดคล้องกับแบบผสมผสานกลายเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนไม่มีความรู้สีกว่ากำลังเรียน หรืออบรมเชิงวิชาการอยู่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ คิดค้น นำเสนอ แนวคิดริเริ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบพักค้างคืนจำนวน 5 วัน 4 คืน โดยมีรูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-based Training) แบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 ลักษณะคือ กิจกรรมหลักและกิจกรรมรอง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ กิจกรรมหลัก จำนวน 41 ชั่วโมง มุ่งเน้นการพัฒนาให้เยาวชนมีความรู้และทักษะของผู้มีจิตสาธารณะ กิจกรรมรอง จำนวน 34 ชั่วโมง มุ่งเน้นพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะในด้านการทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีความอดทน มีความเสียสละและมีความคิดริเริ่ม รูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติโดยใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงเป็นสื่อให้เยาวชนต้องเผชิญปัญหา และนำเสนอกิจกรรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้อง National Training Laboratories ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมฝึกอบรมควรผสมผสานทั้ง การบรรยาย (Lecture) การอ่าน (Reading) การฟังและการได้เห็น (Audiovisual) การได้เห็นตัวอย่าง (Demonstration) การแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน (Discussion) การลงมือปฏิบัติ (Practice Doing) และการได้สอนผู้อื่น นอกจากนี้ Johnson & Johnson (1994) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานหลายรูปแบบ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มและนอกกลุ่ม ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน องค์ประกอบด้านการประเมินผลได้ใช้การประเมินแบบผสมผสานหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตสาธารณะ ประเมินการนำเสนอ โครงการ ประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานด้านจิตสาธารณะ ประเมินความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ ประเมินความสำเร็จของหลักสูตร และติดตามและประเมินพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

โดยประเมินรอบด้านจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง เพื่อน ผู้ปกครอง อาจารย์/ที่ปรึกษาโครงการและ ผู้รับประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับ ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 15) ที่กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร ควรครอบคลุมจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ และสัมฤทธิ์ผลของการเรียน นอกจากนี้สแตค (Stake, 1967, pp. 523-540) ยังกล่าวว่าการประเมินควรประกอบด้วย

1) การประเมินสิ่งที่มีอยู่ก่อน (Antecedents) ประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่กับการดำเนินการใช้หลักสูตร หรือสภาพเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ 2) การประเมินกระบวนการ (Transactions) การประเมินเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ประเมินกิจกรรม การดำเนินการ กิจกรรมที่ปฏิบัติ และ 3) การประเมินผลผลิต (Outcomes) ประเมินความสามารถ ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนหรือผลของการนำโครงการไปปฏิบัติ

2. ผลประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้าง จิตสาธารณะ มีดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนฝึกอบรมกับคะแนนหลังฝึกอบรมของการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาที่เข้าร่วมโครงการจากหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้าง จิตสาธารณะ พบว่า ผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาที่เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรม ผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้างจิตสาธารณะก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยหลังการฝึกอบรมมีความรู้มากกว่าก่อนการฝึกอบรม เพราะหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพาเสริมสร้างจิตสาธารณะ ได้ดำเนินการพัฒนา หลักสูตรอย่างเป็นระบบ คือขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจาก 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ หลักการสร้างหลักสูตรของ Taba และ วิชัย วงษ์ใหญ่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสต์ (Constructionist Theory) การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยนักเรียน เป็นนักวิจัย (Students as Researchers) 2) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์บุคคล ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำเยาวชน 3 ระดับคือ มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง มีปฏิสัมพันธ์โดยอ้อม ผู้ที่มี บทบาทกำหนดนโยบายทางการศึกษาระดับท้องถิ่น และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและ เยาวชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะ วิธีการ/รูปแบบในการพัฒนาผู้นำเยาวชนเสริมสร้างจิตสาธารณะ และ 3) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร ขั้นที่ 2 สร้างหลักสูตร ได้แก่ 1) สร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมโดยประยุกต์ใช้หลักการของทาบ (Taba, 1962, pp. 422-425) 2) ตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรง ของเนื้อหาและความชัดเจนของข้อความ และ 3) ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปเพื่อนำไปทดลองใช้

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อหาประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินโครงการของนักเรียน แบบประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการฝึกอบรม ผู้นำเยาวชนเพชรบุรีทางด้านจิตสาธารณะ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานด้านจิตสาธารณะ ของผู้นำเยาวชนในพื้นที่ แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ แบบประเมินความสำเร็จของหลักสูตร แบบประเมินและติดตามผลความสำเร็จของหลักสูตร แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องจิตสาธารณะ 2) ตรวจสอบเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความชัดเจนของข้อความ และ 3) นำหลักสูตร ไปทดลองใช้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1: การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2: การปฏิบัติกิจกรรม ด้านจิตสาธารณะในพื้นที่ตามโครงการที่ผ่านการประเมิน และระยะที่ 3: สรุปผลการดำเนินงาน ตามหลักสูตร ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยนำผลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล และ พิจารณาปรับปรุงหลักสูตร และใช้รูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-based Training) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ทิศนา แจมมณี (2552, หน้า 341) กล่าวไว้ว่า การให้นักเรียนได้ ได้ทำความเข้าใจและปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้เกิด การเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2545, หน้า 14); วรรณุญ พินทุสมิต (2545, หน้า 15); ขาญชัย อาจินสมาจาร (2548, หน้า 37-38); ชูชัย สมितिไกร (2551, หน้า 19); อภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2551, หน้า 30); นิศสรณ์ บำเพ็ญ (2552, หน้า 15); ทวีป อภิสิทธิ์ (2551, หน้า 17-24); คาซิโอ (Cascio, 1986, pp. 212-246); เดสเลอร์ (Dessler, 1998, pp. 232-269); เนดเลอร์ และ เนดเลอร์ (Nadler & Nadler, 1994, pp. 14-15); ทาบา (Taba, 1962); อาร์มสตรอง (Armstrong, 1989); บัวแชมปี (Beauchamp, 1981); กูดแลด และซิชิน (Goodlad & Zhixin, 1997); ออร์นสไตน์ และ ฮันกินส์ (Ornstein & Hunkins, 2004); ปินาร์ (Pinar, 1995) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมต้องทำอย่างเป็นระบบ สรุปคือ วิเคราะห์ความต้องการ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ กำหนดวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับความต้องการ สร้างหลักสูตร ฝึกอบรม โดยกำหนดจากวัตถุประสงค์ เนื้อหา ความรู้ และกิจกรรม รวมทั้งระยะเวลา สื่อ-อุปกรณ์ และการประเมินผล เลือกกิจกรรมและเทคนิควิธีการฝึกอบรม ต้องเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และกิจกรรม โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ออกแบบการวัดประเมินผล การฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรม และวัดและประเมินผล ซึ่งจะทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ และเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

2.2 ผลการประเมินหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีเสริมสร้าง จิตสาธารณะ

2.2.1 ด้านความสามารถการนำเสนอโครงการของผู้เข้าฝึกอบรม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.2 ด้านการอบรมเชิงปฏิบัติการ (5 วัน 4 คืน) ของผู้เข้าฝึกอบรม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.3 ด้านการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.4 ด้านความสามารถในการทำโครงการด้านจิตสาธารณะ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.5 ด้านความสำเร็จของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะ โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

2.2.6 ด้านการติดตามและประเมินพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงหลังฝึกอบรม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เพราะหลักสูตรการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะได้พัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการสร้างหลักสูตรของ Taba และวิชัย วงษ์ใหญ่ และประยุกต์ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสต์ (Constructionist Theory) การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยนักเรียนเป็นนักวิจัย (Students as Researchers) ได้มีการสัมภาษณ์บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำเยาวชน 3 ระดับคือ มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง มีปฏิสัมพันธ์โดยอ้อม ผู้ที่มีบทบาทกำหนดนโยบายทางการศึกษาระดับท้องถิ่น และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะวิธีการ/รูปแบบในการพัฒนาผู้นำเยาวชนเสริมสร้างจิตสาธารณะ มีการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมาวางโครงร่างเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงของเนื้อหาและความชัดเจนของข้อความเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ และจุดเด่นของหลักสูตรผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะอยู่ที่ระยะที่ 2 ซึ่งเยาวชนได้ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติโครงการในชุมชน ระยะที่ 3 เป็นระยะที่เยาวชนกลับมาแลกเปลี่ยนเพื่อเรียนรู้กับเพื่อนร่วมรุ่น และการลงพื้นที่ติดตามพฤติกรรมของเยาวชน โดยผู้วิจัยและคณะหลังจากโครงการสิ้นสุด 1 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะของเยาวชน ตลอดกระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักสูตรผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีประสิทธิภาพผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญในระดับดีมาก ทุกแบบประเมิน จุดเด่นของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ยังไม่เคยมีผู้ศึกษาวิจัยมาก่อน สอดคล้องกับทาบ (Taba, 1962); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543); รุจิร ภู่อาระ (2546); วิบูลย์ บุญยชโรกุล (2545);

กระทรวงศึกษาธิการ (2545); สมคิด บางโม (2545); สมชาติ กิจบรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550); สุทธิรักษ์ พันภัยพาล (2554); สุรีย์ ภูพันธ์ (2546); อุทุมพร จามรมาน (2543); อาร์มสตรอง (Armstrong, 1989); บัวแชมปี (Beauchamp, 1981); กู๊ดแลด และซิชิน (Goodlad & Zhixin, 1997); ออร์นสไตน์ และ ฮันกินส์ (Ornstein & Hunkins, 2004); ปินาร์ (Pinar, 1995) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน รวบรวมข้อมูลให้หลากหลายครบถ้วนเพื่อนำมากำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล จะทำให้ได้หลักสูตรและผลการการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2552, หน้า 341) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การให้นักเรียนได้ ได้ทำความเข้าใจและปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และผู้เรียนมีความตั้งใจเกิดความพึงพอใจในการเรียน และสอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2545, หน้า 14); วรรณุญ พินทุสมิต (2545, หน้า 15); ชาญชัย อาจินสมาจาร (2548, หน้า 37-38); ชูชัย สมิทธิไกร (2551, หน้า 19); อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2551, หน้า 30); นิสรณ์ บำเพ็ญ (2552, หน้า 15); ทวีป อภิสิทธิ์ (2551, หน้า 17-24); คาสซิโอ (Cascio, 1986, pp. 212-246); เดสเลอร์ (Dessler, 1998, pp. 232-269); แนดเลอร์ และ แนดเลอร์ (Nadler & Nadler, 1994, pp. 14-15); ทาบา (Taba, 1962); วิชัย วงศ์ใหญ่ (2543); รุจิร ภูสาระ (2546); วิบูลย์ บุญขจรโรกุล (2545); กระทรวงศึกษาธิการ (2545); สมคิด บางโม (2545); สมชาติ กิจบรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550); สุทธิรักษ์ พันภัยพาล (2554); สุรีย์ ภูพันธ์ (2546); อุทุมพร จามรมาน (2543); อาร์มสตรอง (Armstrong, 1989); บัวแชมปี (Beauchamp, 1981); กู๊ดแลด และซิชิน (Goodlad & Zhixin, 1997); ออร์นสไตน์ และ ฮันกินส์ (Ornstein & Hunkins, 2004); ปินาร์ (Pinar, 1995) กล่าวว่า รูปแบบการฝึกอบรมเชิงกิจกรรม (Activity-based Training) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มขึ้น กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวแสดงออก และมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Barnard (1954) นักทฤษฎีองค์การที่มีชื่อเสียง เขียนไว้ในหนังสือชื่อ “The Functions of the Executive” สรุปสาระสำคัญได้ว่า การอยู่รอดขององค์กร/ ความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน นั่นคือแรงที่ได้ลงไปกับความพึงพอใจต้องสมดุลกัน สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจได้แก่ สิ่งตอบแทนที่เห็นด้วยตา อาจจะเป็นเงิน วัตถุ สิ่งตอบแทนที่ให้คุณค่าทางจิตใจ เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง สภาพการทำงานที่ดี ความภาคภูมิใจในความสามารถที่ได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จากความคิดของตนเอง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน หลักสูตรผู้นำเยาวชนเพชรบูรพาเสริมสร้างจิตสาธารณะ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จากความคิดของตนเอง ทำให้เกิดพลังที่จะทำงาน เมื่อได้ลงพื้นที่ทำงานแล้วประสบความสำเร็จ ยิ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ มีความสุข ส่งผลให้หลักสูตรผู้นำเยาวชนเพชรบูรพาเสริมสร้างจิตสาธารณะประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลงานวิจัยนี้ สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งทั้ง 4 ส่วน มีความสำคัญต่อการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำเยาวชนเพชรบุรีพัฒนาเสริมสร้างจิตสาธารณะ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือการพัฒนาเยาวชน ควรสนับสนุน ส่งเสริม กำหนดนโยบาย วิธีการ การวางแผน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนให้มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.2.1 ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และพัฒนาเยาวชนสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายทางการบริหารและพัฒนาเยาวชน เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์และนโยบายของประเทศในการจัดการศึกษาและพัฒนาเยาวชน

1.2.2 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้เติบโตด้วยจิตสาธารณะอย่างมีความสุข

1.2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและพัฒนาเยาวชน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เกิดผลสำเร็จด้านการพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำหลักสูตรที่ได้มีการพัฒนาแล้ว ไปทดลองใช้ในสถานศึกษาเอกชน หรือกลุ่มเยาวชนชมรมต่าง ๆ ซึ่งผลของการทดลองใช้ จะบ่งบอกถึงคุณภาพของหลักสูตรและองค์ประกอบที่ดีของหลักสูตร

2.2 ควรมีการจัดทำหลักสูตรที่เป็นมาตรฐาน เพื่อจะได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ และง่ายต่อการนำไปใช้สำหรับสถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

2.3 ควรนำหลักสูตรศึกษาเปรียบเทียบกับสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนเพื่อขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น